

ДІЄСПРОМОЖНІСТЬ ДЕРЖАВИ НА МІЖНАРОДНІЙ АРЕНІ: ПРОБЛЕМИ ТРАНСФОРМАЦІЇ СУВЕРЕНІТЕТУ В ЕПОХУ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Кліпкова Ганна Олексіївна

Старший викладач

кафедри міжнародних відносин,
міжнародної інформації та безпеки

ХНУ ім. В. Н. Каразіна

канд. політ. наук

klipkova@karazin.ua

Проблема “роздержавлення” сфери міжнародних відносин в епоху глобалізації виникла на тлі посилення ролі наддержавних та міждержавних організацій з одного боку та зростання ролі регіонів з іншого. Гіперглобалісти проголосили курс на відмирання державного суверенітету як феномену, але пройшло декілька десятиріч, а державний суверенітет не зник, не “вихолостився” (Р. Роудс) [1], а просто трансформувався, відповідно до умов сучасного світового порядку.

Дискусії про розмивання суверенітету внаслідок глобалізаційних тенденцій, зростання ролі індивідів, груп та класів у міжнародній політиці мимоволі відвели увагу від держави як фундаментального суб’єкту міжнародної сфери.

Через велику кількість існуючих визначень поняття “глобалізація” ми пропонуємо визначитись з тим, що ми розуміємо під цим поняттям. Це процес розширення, поглиблення та прискорення взаємозв’язків у всіх галузях людської діяльності [2]. Без сумніву, держава як суб’єкт міжнародних відносин зазнає змін внаслідок цього процесу. Це й розширення впливу наддержавних структур, й посилення недержавних акторів, в прешу чергу, транснаціональних корпорацій, а також конкуренція з боку внутрішньодержавних регіонів та транскордонних регіональних спілок. Великий вплив здійснила серія світових

економічних криз, та, як наслідок, поступове згортання «соціальної держави», «держави загального добробуту».

Але, навіть на тлі таких серйозних викликів державній могутності, держава не має рівнозначних конкурентів серед акторів міжнародного політичного поля та продовжує здійснювати визначальний вплив на всі внутрішньодержавні та міждержавні суспільні, економічні та політичні процеси.

Для дослідження трансформацій держави як актора міжнародної системи ми пропонуємо використовувати категорію дієспроможності держави. Під державною дієспроможністю ми розуміємо, з одного боку, здатність забезпечувати безпеку своїх громадян та контролювати власну територію. З іншого боку, дієспроможність держави визначається рівнем її впливу на сферу міжнародної політики.

Внутрішньополітичні аспекти мають вплив і на зовнішню політику, хоча зниження дієспроможності державних інститутів на внутрішньополітичній арені не завжди означає паралельну втрату дієспроможності у міжнародній сфері. Країни з фасадною демократією можуть зберігати зовнішньополітичний вплив тривалий час, хоча, звичайно, зниження якості держави, деформалізація державних інститутів врешті-решт руйнують державу зсередини. Цей процес можна відстежити на прикладі ряду пострадянських держав, які, перейшовши до державних інститутів екстрактивного типу [3], поступово втрачають суб'єктність на міжнародній арені, перетворюючись на сателітів впливових країн та їх союзів.

Те, що спочатку дослідники сприйняли як початок неминучого розпаду державного суверенітету, виявилось лише одним з етапів еволюційного шляху феномену держави. Державний суверенітет трансформувався, пристосовувавшись до умов нового, глобалізованого світу, а сама держава залишається центральним суб'єктом міжнародних відносин, повертаючись до центру наукового дискурсу.

Сам термін “глобалізація” стає все більш ефемерним, він більше не в змозі пояснити, що відбувається у сфері міжнародних відносин, в той час, як

дієспроможність держави все менше оскаржується. Епоха гіперглобалістів скінчилася [4]. Одним з яскравих символів її заходу став Дональд Трамп, який вийшов з рекордної кількості міжнародних союзів та розірвав ряд угод.

Отже, концепт глобалізації у своїй сутності спирається на ідею, що зростання обсягів транснаціональних потоків має з часом зруйнувати феномен державного суверенітету та його економічним та політичним наслідкам. Але сучасний етап розвитку міжнародної системи демонструє зворотання глобалізаційних процесів і впевнене повернення суверенітету держави на центральне місце дискурсу міжнародних відносин.

Список використаних джерел:

1. Роудс Р. Новый метод управления: управление без правительства. *Публичная политика: от теории и практике*. 2008. С. 51-75.
2. Ялі М. Х. Парадигма глобалізації: основні підходи. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2014. С. 62-73.
3. Acemoglu Daron and Robinson James A. *Economic Origins of Dictatorship and Democracy*. Cambridge University Press, New. York. 2006. 416 p.
4. Rosenberg, J. *Globalization Theory: A Post Mortem*. *International Relations and Politics*. University of Sussex, Falmer, Brighton. 2005. P. 2-74.